



V. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade and Logistics Congress

September 19-10, 2019, İstanbul

<http://www.ulk.ist/>



Profile of Thesis and Dissertations on Supply Chain Published in Turkey

Abstract

Ömer Faruk Efe

Assist. Prof.

Afyon Kocatepe University

omerfarukefe@aku.edu.tr

Burak Efe

Assist. Prof.

Necmettin Erbakan Üniversitesi

burakefe0642@gmail.com

In today's competitive environment, businesses are more aware of the necessity of the supply chain than ever before. Businesses that perceive the needs of the market correctly and respond adequately will continue to protect their assets. Supply chain management is one of the important topics that affect the continuity and performance of work environments. Supply chain applicatio has become a very important research area with the customer happiness activities in enterprises. Many number of studies have been conducting related to supply chain in literature. The aim of this study is to review all theses and dissertations in the Turkey to go into the detail of the research related to supply chain. Council of Higher Education database in Turkey is used to retrieve all theses and dissertations. In total, 502 theses and dissertations are gathered in 1998-2018. These theses are classified with respect to research topic, method/approach. Content analysis is utilized to analyse all retrieved theses and dissertations in Turkey. It is expected that the results of this study can prevent the researchers to conduct the similar studies in the future. In addition, the researchers can evaluate the intensity of the topics being studied and find the existing gap in supply chain literature.

Keywords:

Supply Chain, Content Analysis, Postgraduate Theses

Türkiye’de Tedarik Zinciri Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Profili

Özet

Günümüzün rekabet ortamında işletmeler, tedarik zincirinin öneminin gerekliliğinin, her zamankinden daha çok farkındadır. Pazarın ihtiyaçlarını doğru olarak algılayan ve bunlara yeterli düzeyde cevap verebilen işletmeler varlıklarını korumaya devam edeceklerdir. Çalışma ortamlarının sürekliliğini ve performansını etkileyen önemli başlıklardan biri de tedarik zinciri yönetimidir.

Tedarik zinciri uygulamaları, işletmelerde müşteri memnuniyetinin önem kazanmasıyla birlikte çok önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir. Tedarik zinciri ile ilgili literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, ülkemizde tedarik zinciri ile ilgili lisansüstü düzeyinde yapılmış tezlerin genel profilini ortaya çıkarmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada, tarama modeli ile elde edilen lisansüstü tezlerin, içerik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın evrenini, Türkiye’de 1998-2019 yıllarında yapılmış 620 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Tezler; yayın yılı, araştırma konusu, kullanılan yöntem ve yaklaşımlar bakımından sınıflandırılmıştır. Çalışma sonuçlarının, gelecekte tedarik zinciri yönetimi ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılar içinde bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma sayesinde, araştırmacılar için çalışılan konuların yoğunluklarını değerlendirmeleri ve literatürde var olan eksiklikleri tespit etmelerinin de sağlanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Tedarik Zinciri, İçerik Analizi, Lisansüstü Tezler

1. Giriş

Her geçen gün daha da küreselleşen dünya ekonomisinde, verimlilik ülkelerin ekonomik kalkınmalarını sürdürebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Verimlilikte meydana gelecek artışlar, gelir seviyesini artıracak, satın alma gücünü ve yatırımların artmasını sağlayarak ekonomik kalkınmaya büyük ölçüde katkıda bulunacaktır. Verimlilik ve yaşam standardı birbirleriyle ayrılmaz derecede bağlantılıdır; çünkü verimlilik uzun dönemde ortalama hayat standardını belirleyen ana faktördür. Daha çok çıktıyı daha az girdi kullanarak, hatasız tek seferde üretmek ve müşteriye sunmak şirketler için daha fazla kazanç, gelecek nesiller içinde kullanılabilir daha fazla kaynak anlamına gelmektedir. Günümüz rekabet ortamında müşteriye odaklı olmak, işletmelerin en önemli amaçlarından birisi olmuştur. Bu amaç etrafında üretimde ve tüketimde dikkat çeken araçlar maliyet, kalite, zaman ve hızdır. İşte tedarik zinciri yönetimi bu amaç ve araçları bir noktada birleştirerek, işletmeler ile müşterileri arasında ulaşımı ve iletişimi sağlamaktadır.

Tedarik kavramı doğru zamanda ve doğru yerde ihtiyaç duyulan bir ürünün uygun maliyet ve uygun zamanda gerçekleştirilmesidir. Tedarik edilen ürünün nitelikli olması, ürünün üretimindeki etkiyi de farklı kılmaktadır. Bunun dışında ürünün istenen kalite ve fiyatta olması oldukça önem arz etmektedir [1]. Eski zamanlardan bu zamana değin tedarik zinciri ve lojistik yönetimi önemli bir konu olarak güncelliğini korumaktadır. 2. Dünya savaşıdan sonra da daha fazla üzerinde çalışma yapılan önemli bir alan haline gelmiştir.

İşletmeler üretilen ürün ve hizmetler ile bu ürün ve hizmetlere ilişkin bilgilerin ulaştırılmasını ya kendi bünyelerinde oluşturdukları dağıtım sistemiyle ya da toptancı veya perakendeci olan aracı kuruluşlar vasıtası ile denizyolu, demiryolu, havayolu ve karayolu ile dağıtım metodlarından bir yada birkaçını tercih ederek gerçekleştirmektedir.

Bu çalışma, tedarik zinciri yönetimi konusunda, hazırlanmış olan tezlerin genel bir profilini ortaya koymak için hazırlanmıştır. Çalışmada Türkiye’de 1998-2019 yıllarında yapılmış 620 lisansüstü tez, bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Tezler; konusu, türü (yüksek lisans/ doktora), tezin yapıldığı üniversite, çalışmada kullanılan yöntemler bakımından incelenmiştir. Çalışma, bu güne

kadar hazırlanmış “tedarik zinciri” temalı lisansüstü tez çalışmalarının genel profilini sunması nedeniyle; gelecekte ele alınmak istenen tedarik zinciri ile ilgili çalışma konularına da ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Metod

Bu araştırmada, “tedarik zinciri” ana temalı hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri, tarama modeli yardımı ile toplanmış, içerik analizi yöntemi ile nicel olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın araştırma modeli, tarama modeline dayanan betimsel araştırma yöntemidir. Tarama modeli; mevcut bir durumu veya olguyu mevcut şekliyle tanımlamayı, bir grubun çeşitli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan araştırma yaklaşımıdır [2, 3, 4]. Tezlerin incelenmesinde ise nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; belge veya doküman niteliğindeki bilgi yığından sistematik bir şekilde, araştırma sorularımız doğrultusunda çıkarım yapmak için kullanılan faydalı bir yöntemdir [5].

Bu araştırmanın amacı, 2019 yılı itibari ile “tedarik zinciri” ana temalı lisansüstü tez çalışmalarının, konu, yöntem, probleme yaklaşım vb. hususlardaki eğilimlerini belirlemeye çalışmaktır. Bu amaçla aşağıdaki temel soruların yanıtları, evreni oluşturan tezler dikkate alınarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez merkezinde erişime açık bulunan ve “tedarik zinciri” ile ilgili tezlerin, Tablo 1’de yer alan anahtar kelimelerin taratılması ile ulaşılan tezler incelenmiştir [7]. Aşağıda ifade edilen soruların yanıtları elde edilen tezlerin içerik analiz yöntemi uygulaması ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Araştırma kapsamında kullanılan tez arama ölçütleri

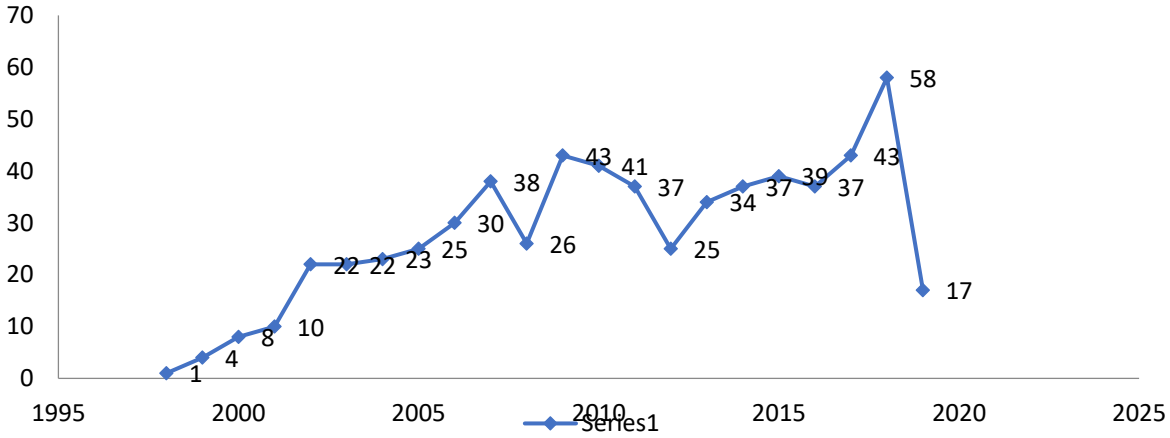
Ölçütler	Grup
Anahtar Kelime	Tedarik Zinciri
Aranan Alan	Tez Adı
Arama Tipi	İçinde Geçsin

Lisansüstü tezlerde araştırma sorularının cevaplarını belirleyebilmek için tezin başlığı, içindekiler bölümü, özeti, araştırmanın amacı, araştırmanın modeli, araştırmanın yöntemi, araştırma evren ve örnekleme, verilerin analizi bölümleri okunarak elde edilmiştir. Tezler incelenirken faydalanılan sorular: Lisansüstü tezlerin türleri, lisansüstü tezlerin yıllara göre birikimli sayıları, lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelenmiştir. Araştırma kapsamında YÖK tez veri tabanında hazırlanan “tedarik zinciri” temalı tezleri elde edebilmek için arama ölçütleri tanımlanmıştır. Çizelge 1’de belirtilen ölçütlere göre 620 teze ulaşılmıştır. Araştırma evrenini bu tez sayısı oluşturmaktadır. Veri analiz aracı olarak Microsoft Office Excel programı kullanılmıştır. Yüzdeleme, frekans gibi tanımlayıcı istatistikler ile konu-tez türü, yıl-üniversite tez türü, tez sayısı-üniversite sayısı gibi karşılaştırmaları yapılmıştır. Tezlerin incelenmesi için belirlenen her bir araştırma sorusuna yönelik inceleme sonuçları bulgular bölümünde ifade edilmiştir

3. Araştırma Bulguları

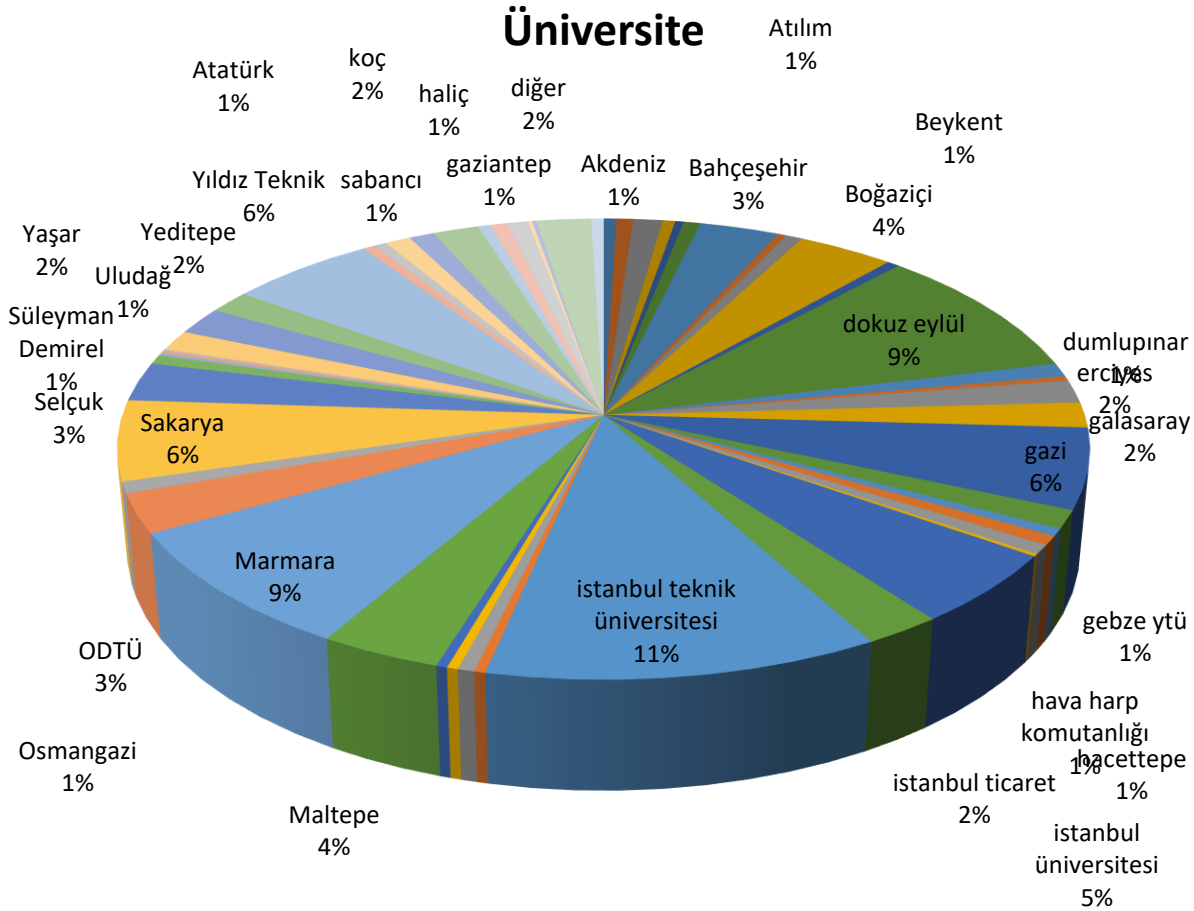
Türkiye’de 1998-2019 yılları arasında “tedarik zinciri” ifadesi geçen konu başlığı altında 620 lisansüstü tez üretilmiştir. İlk lisansüstü tez 1998 yılında, Muzaffer Özgür CEVDET tarafından hazırlanmış olup yüksek lisans seviyesindedir. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde hazırlanan çalışmanın tez başlığı “ERP sistemleri ve tedarik zinciri yönetimi” dir. Daha sonra ilk doktora tezi 2000 yılında, İbrahim ÇİNGİL tarafından hazırlanmıştır. ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsünde hazırlanan tez çalışmasının başlığı “Meschain: İnternet üzerinde bir tedarik zinciri entegrasyon ve otomasyon yapısı”dır.

22 yıllık bir zaman periyodunda 470 yüksek lisans, 150 doktora tezi olmak üzere toplam 620 lisansüstü tez hazırlanmıştır. 2000’li yıllardan itibaren yapılan tez ve makale çalışmaları her geçen yıl artmaya devam etmiştir. Yıllara göre hazırlanmış olan tez sayıları Şekil 1’de gösterilmiştir.



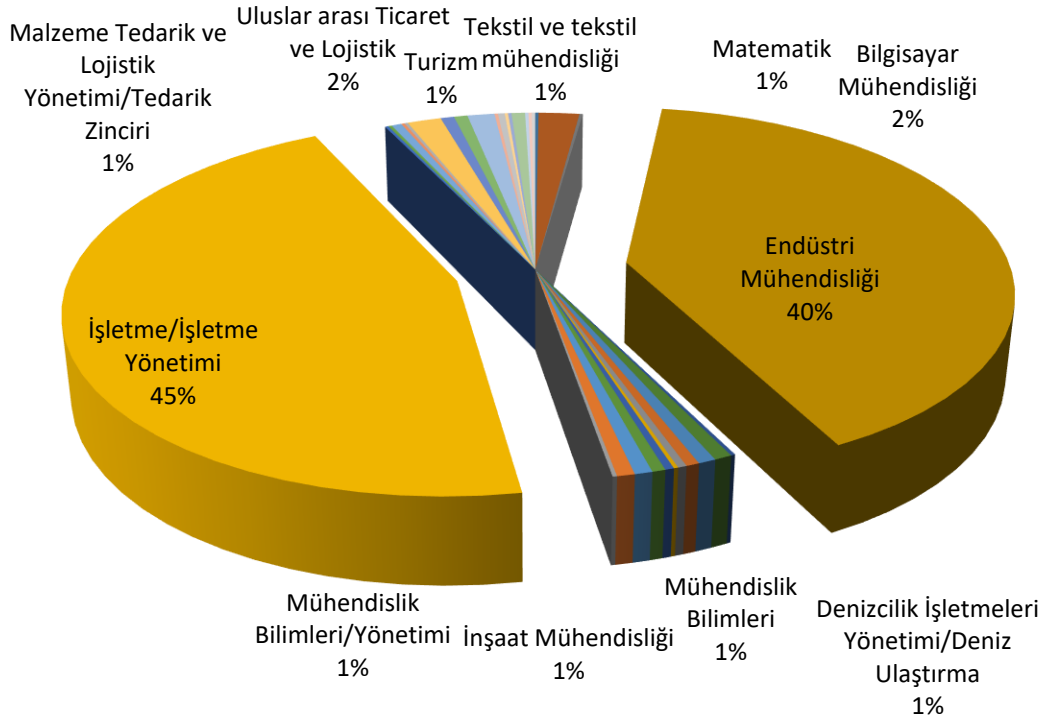
Şekil 1. Yıllara Göre tedarik zinciri ile ilgili tez sayısı

Türkiye’de lojistik temalı lisansüstü tezler toplam 50’den fazla üniversitede üretilmiştir. Şekil 2’de ayrıntılar ifade edilmiştir.



Şekil 2. Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı

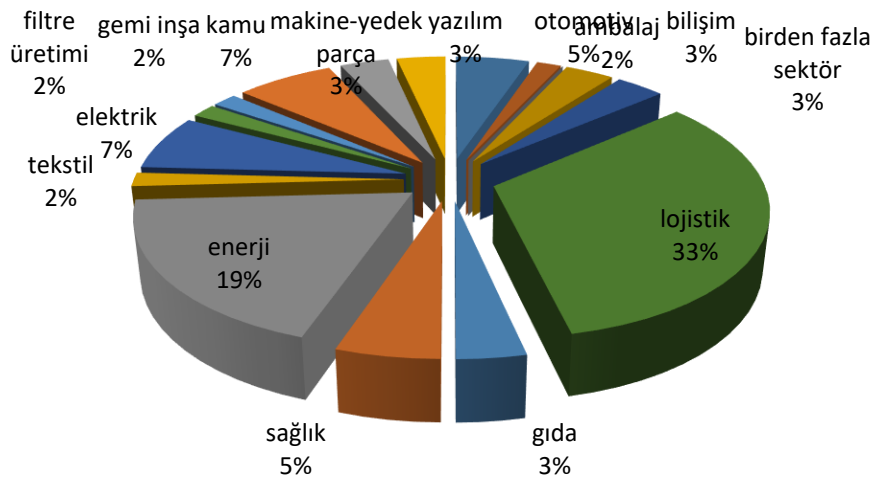
Tedarik zinciri yönetimi kapsamında hazırlanan 620 lisansüstü tez, toplam 33 farklı ABD’nda üretilmiştir. Anabilim dalına göre hazırlanan tez dağılım oranı Şekil 3’te gösterilmiştir.



Şekil 3. Lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Şekil 3’teki dağılıma göre yapılmış olan tezlerin % 45’i işletme/işletme yönetimi, % 40’ı Endüstri Mühendisliği, % 2’ü Ulusal arası Ticaret ve Lojistik, % 2’si Bilgisayar Mühendisliği, ve diğer anabilim dallarında(%11) olmak 33 farklı anabilim dalında yapıldığı gözlenmiştir.

Tez çalışmalarının 22 yıllık zaman diliminde en fazla 2018 yılında (58) yapıldığı görülmektedir. Bu yılda yapılmış olan çalışmalar, sektörlere göre tasnif edilerek ayrıntılı olarak Şekil 4’te oran dağılımı gösterilmiştir. En fazla tez çalışmasının lojistik sektöründe (%33) hazırlandığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla enerji (%19), elektrik (%7), kamu (%7), otomotiv (%5), sağlık (%5) olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda tedarik zinciri çalışmaları birden fazla sektörde uygulanarak karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Bazı çalışmalarda ise erişime kapalı olması nedeniyle yeterli bilgiye kapalı olduğundan diğer kategorisi altında değerlendirilmiştir.



Şekil 4. Lisansüstü tezlerin sektörlere göre dağılımı

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, 1998-2019 yılları arasında “tedarik zinciri” temalı tezler göz önünde bulundurularak YÖK Başkanlığı Ulusal Tez merkezi veri tabanından aratılan, tez künye, tez özet metin ve tez tam metin bilgilerine ulaşılabilen yüksek lisans, doktora tezlerinden oluşan 620 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırma evrenini oluşturan tez çalışmaları, Türkiye’de 50’den fazla üniversitede üretilmiş olup, 33 farklı anabilim dalında hazırlanmış çalışmalardır.

22 yıllık zaman periyodunda “tedarik zinciri” temalı hazırlanan lisansüstü tezlerin; %9.35’lik bölümü 2018 yılında hazırlanmıştır. En fazla İşletme ve Endüstri Mühendisliği anabilim dallarında yapılmıştır. En fazla tez hazırlanan enstitü %51’lik oranla Sosyal Bilimler Enstitüsü olup %48’lik oran ile Fen Bilimleri Enstitüsü ikinci sırada gelmektedir. En çok tez hazırlanan ilk üç üniversite sırasıyla, %11’lik kısmı İstanbul Teknik, %9’luk kısmı Marmara, %9’luk kısmı Dokuz Eylül %6’şarlık kısmı Gazi, Sakarya, Yıldız Teknik Üniversitesinde hazırlanmıştır.

Lisansüstü tez çalışmalarında en fazla çalışmanın yapıldığı 3 sektör sırasıyla Lojistik (%33), Enerji (%19), Kamu (%7) ve elektrik (%7) olduğu belirlenmiştir. Bu oranların birden fazla çalışmanın yapıldığı tez çalışmaları ile tez erişimine kapalı olduğundan dolayı bilinmeyen “diğer” kategorisinde yer alan tez çalışmaları ile artacağı da bilinmelidir.

Malzeme ihtiyaç planlamasının önemli olduğu günümüzde tedarik zinciri çalışmalarına olan ilgiyi de canlı tutmaktadır. Gelecekte yapılması planlanan tez çalışmalarının israfı çalışma ortamından kaldırmayı amaçlayan bu konular ile ilgili olması ile Türkiye’nin sosyal ve ekonomik çıkarlarına katma değeri olan çalışmalar yapmak yerinde olacaktır. Gelecek çalışmalarda daha fazla araştırma soruları ilave edilecektir. Çalışmalarda kullanılan yöntemlerin irdelenmesi planlanmaktadır.

Kaynaklar

- Tanyaş, M. (2010). Tedarik zinciri yönetimi, Mersin Deniz Ticaret Dergisi, 18.212, 26-31.
- Karasar, N. 2005. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. 15. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., K., Akgün, Ö.,E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. 2010. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 5. Basım, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 249 s.
- Mutlu, N. G., Altuntaş, S. 2017. Türkiye’de 1974-2016 Yıllarında İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Profili. Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi, 7(2):509-535.
- Stemler, S. 2001. Stemler, Steve (2001). An overview of content analysis. Prac Asse., Res & Eval, 7(17), (<http://PAREonline.net/getvn.asp?v=7&n=17>)
- Yüksek Öğretim Kurul Başkanlığı Tez Merkezi (01.09.2019- 15.09.2019). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>